

Médiakutató 2004 tavasz Piac

Juhász Gábor:

A jobboldali hetilapok piaca 1989-2003

A politikai-közéleti hetilapok piacára nem igaz az a gyakran felbukkanó állítás, hogy a „balliberális” sajtó 80–90 százalékos túlsúlyban van – derül ki az olvasottsági-terjesztési adatokból. A jobboldali – polgári, konzervatív – lapok anyagi gondjai jelentős részben belviszályakra vezethetők vissza.

A Kádár-rendszerben szerzett előnyök és a multik hirdetési támogatása – némi egyszerűsítéssel így foglalható össze az a magyarázatrendszer, amellyel a magyar politikai élet jobboldalán¹ érvelnek, ha az úgynevezett balliberális sajtó túlsúlyáról értekeznek.² Kétségtelen, példáulik többségét a napilappiacról,^{*} illetve a televíziók világából hozzák – korábban, mielőtt Kondor Katalin a Magyar Rádió Rt. elnöke lett, a rádiózás is ide tartozott –, de gyakran emlegetik a hetilapok versenyét is.³ Az utóbbinál azonban – az olvasottsági, a példányszám-adatokat, valamint a megjelenő lapok számát tekintve – nem mutatható ki az ellentábornak nevezhető lapok nyomasztó túlsúlya.⁴ Egyedül a hirdetési piaci versenyben nyilvánvaló az összesen közel 300 ezer példányban értékesített négy nagy (a *Heti Válasz*, a *Magyar Demokrata*, a *Magyar Fórum*, a 2003 novemberéig ide számítható *Szabad Föld*) és számos kisebb lapból álló jobboldali hetilapsajtó lemaradása.⁵

Magyar Fórum – az úttörő

A jobboldali hetilapok vezérhajója sokáig Csurka István lapja, a *Magyar Fórum* volt. Az 1989-ben az MDF kiadványaként indult újság első számait még a Hitel Kft. adta ki, majd létrejött a Fórum Rt., amelynek legfontosabb feladata a hetilap megjelentetése volt.⁶ A cég tervei még 1989 nyarán formálódtak, s úgy volt, hogy elsősorban MDF-esek adják össze az alaptőkére valót, ám végül többnyire cégek (például a Széles Gábor-féle Műszertechnika Rt.) és bankok (köztük a Princz Gábor irányította Postabank Rt.) pénzéből kerekedett ki az indulóvagyon.⁷ A cég és a lap azonban már 1990 nyarán szakított: az Rt. a veszteségekre hivatkozva leállította a

kiadást (az induló 30 ezres példányszám 15 ezerre esett, de csak 4–5 ezer példány fogyott el), míg az e mögött politikai okokat sejtő Csurka újraindította a saját szellemi tulajdonának tekintett lapot. Ehhez az ugyancsak MDF-közeliként indult Fórum Alapítványt használta fel, amely segített egy új kiadóvállalat, a Magyar Fórum Kft. létrehozásában. E cégben már Csurka maga is – igaz, kisebbségi – tulajdonos volt, s az ügyvezetői tisztséget is ellátta, biztosítva ezzel a teljes kontrollt a lap felett, amelynek szerkesztőbizottsági elnöke lett (éppen ezért nem volt, s ma sincs annak jelentősége, hogy éppen ki a lap felelős szerkesztője). Az író-politikus 1993–1994-re gyakorlatilag kiszorította a közben a Deák Ferenc nevét felvevő alapítványt a kft. irányításából (noha az volt a többségi tulajdonos), ami aztán hosszas pereskedéshez vezetett.

Az 1990-es évek elején alakította ki Csurka azt a támogatási rendszert is, amely pénzhez juttatta lapját, mintegy cáfolataként azoknak a legendáknak, amelyek szerint a jobboldali lapok – legyen bármilyen kormány – szinte csak magukra és olvasóikra számíthatnak. Egy időben például a *Magyar Fórum* (akkori) főszerkesztője, Kósa Csaba volt a képviselője annak az 1990 decemberében bejegyzett Ady Endre Sajtóalapítványnak, amely – egyes hírek szerint állami bankoktól származó pénzből – segített finanszírozni a hetilap veszteségeit (az 1990-es mérlegben mutatkozó 859 ezer forint deficitet már e támogatásból fedezték). A kft. vette fel azt a 28 millió forintos előleget is, amelyet tulajdonképpen Csurka kapott az Állami Vagyonügynökségtől egy privatizációs propagandafilm forgatókönyvének megírására, ám a műből – a hivatalos indoklás szerint Csurka késett a teljesítéssel – nem lett semmi, pontosabban csak pereskedés. Ennek oka minden bizonnyal az volt, hogy a politikus – s vele a lap – egyre távolodott az MDF antalli vonalától, majd 1993-ban létrehozta a MIÉP-et, s így kiesett a kormányzati támogatásra érdemesítettek köréből.

Csurka ekkor is tudott újítani: a pénzügyi nehézségek mérséklődtek, hiszen a feljövőben lévő MIÉP az 1994-es választáson jogot nyert az állami támogatásra, ráadásul a lap is viszonylag jól ment (nem hivatalos adatok szerint mintegy 45 ezer példányban kelt el fénykorában). A maga mögé szervezethálót ügyesen szövő Csurka vészhelyzetben újra meg tudta menteni lapját, amikor 1995-ben a forgatókönyv-előleg miatt indult perben vesztesre állt, s lefoglalás fenyegette a *Magyar Fórumot*: az újságot átvitte a Magyar Út Alapítványba, amely még 1993-ban jött létre, a kft. pedig vagyontalan üres cég maradt, így a korábbi pereknek se maradt sok értelmük (a lapra addig mintegy 5,5 millió forintot költő Deák Ferenc Alapítvány beleegyezése nélkül történt a kiadóváltás). Az 1998-ban parlamenti mandátumokhoz jutó MIÉP után a pártnak járó állami támogatás jelentős részét átfolyatta az alapítványba, így biztosítva a lap háttérét.⁸ A következő fordulat már a 2002-es választási bukáshoz köthető, hiszen az alapítvány továbbadta a lapot, amely a Magyar Út Körök nevű – ugyancsak 1993-as keltezésű – egyesülethez került, ám természetesen maradt Csurka irányítása alatt.

A fénykorát az 1990-es évek közepétől az ezredfordulóig élő *Magyar Fórum* eddigi sorsa szorosan kötődött az író-pártvezér közéleti pályafutásához (itt jelent meg nevezetes 1992-es

„dolgozata” is), s nincs ok feltételezni, hogy ez a jövőben másképp lenne. A MIÉP – amelyet olyan ismert politikusok hagytak el az elmúlt években, mint Szabó Lukács, majd Csurka (hirtelen, a 2002-es választási kudarc után lett) pártbeli ellenfelei, így Rozgonyi Ernő (aki a Magyar Út Alapítvány képviselője is volt), valamint Bognár László, akik létrehozták a Magyar Nemzeti Front nevű konkurens szervezetet – anyagi helyzete legfeljebb azt engedi meg, hogy életben tartsa a csökkenő példányszámú

Magyar Fórum

ot.9 Ugyanakkor nem lehet leírni a lapot: felmérhetetlen, hogy milyen pénzügyi tartalékokkal rendelkezik Csurka, s nem lehetetlen, hogy politikai mozgalma – s vele az újság – ismét felszálló ágba kerül. E kézirat lezártakor azonban inkább válságjelek mutatkoztak: belviszályok miatt 2003 végén lemondott a lap főszerkesztője, Zsilka László, és távozott a szerkesztőség egyik oszlopos tagja, harcos publicistája, Hering József. A lap irányítását így formailag is Csurka vette át, mint a szerkesztőbizottság elnöke.

2004 februárjában a Csurka által létrehozott Bocskai Szabadegyetemért Alapítvány résztulajdonában álló B-média Kft. lett a Magyar Fórum kiadója.

Heti Válasz – az állami segítség

A tisztán állami pénzből indított hetilap-próbálkozás mintapéldája a 2001-ben alapított *Heti Válasz*

Az előzmény még 1998–1999-re vezethető vissza, amikor az Orbán-kormány meghirdette a „médiaegyensúly” megteremtésének politikáját. A hetilappiacon azt a megoldást választották, hogy a költségvetési törvényben megszavaztatták egy új, kormányalapítású közalapítvány támogatását, amelynek – bár erre a neve közvetlenül nem utalt – fő feladata egy új politikai hetilap megjelentetése volt, és rögtön, még a 2000. évi költségvetés terhére 1,5 milliárd forintot különítettek el a számára.¹⁰ Az Elek István miniszterelnöki főtanácsadó által vezetett Természet- és Társadalombarát Fejlődésért Közalapítvány eleinte maga adta ki a lapot, majd 2001 májusában céget alapított erre, Heti Válasz Kft. néven. A színes, 84 oldalas lap 2001 áprilisában került az utcára 60 ezres induló példányszámmal, s azzal hirdette magát, hogy „az új évezred hetilapja”, s „mértéktartó, szélsőségektől mentes értékrendet kívánunk érvényesíteni a lapkészítés során”. Az induláskor úgy számoltak, hogy hét-nyolc oldalnyi hirdetés kell a nullszaldóhoz (akkor nettó 640 ezer forintot kértek egy egész oldalas színes hirdetésért, 2003 októberére ez mintegy a felére csökkent, s 350 ezer forintért már egyoldalas pr-cikket is vállalt a lap), aminek elérésére egy évet szántak. A próbálkozás azonban nem hozott sikert: a Magyar Terjesztés-Ellenőrző Szövetség (Matesz) auditált adatai szerint 2001 második felében átlagosan 8,2 ezer, 2002 első hat hónapjában 13,4 ezer példányt adtak el hetente.

A lap sorsában fordulatot a Fidesz-MPP 2002-es választási veresége hozott. Egyrészt nyilvánvalóvá vált, hogy tartósan nem számolhatnak jelentős állami támogatással (a kormány által létrehozott közalapítvány értelemszerűen a Medgyessy-kabinet alá került). Másrészt viszont az ellenzéki vezérré lett Orbán Viktor 2002 nyarán elhangzott felhívására – amelyben a lap mellett a *Magyar Nemzet* és a *Magyar Demokrata* olvasására-előfizetésére szólította fel a híveit – jelentősen nőtt az érdeklődés a magazin iránt. Biztató jelnek tűnt, hogy 2002 harmadik negyedében már 35,2 ezer példány fogyott, ám a tendencia nem bizonyult tartósnak. A választási év végére kiderült, hogy a magát már a „polgári összefogás lapja”-ként hirdető *Heti Válasz*

iránt lanyhult a kereslet: 2003 negyedik negyedében már csak 17,3 ezer lappéldányt adtak el hetente, s ebből mindössze 7,9 ezer kelt el előfizetésben. A kormányváltás mindezzel tetézve nyilvánvalóvá tette, hogy a lapnak sürgősen új támogató után kell néznie.

Martonyi János külügyminiszter vezetésével ezért létrehozták a *Heti Válasz* Alapítványt, amely még 2003 elején azt tűzte ki célul, hogy negyed év alatt közadakozásból összegyűjtse a lap megvásárlásához és fenntartásához szükséges pénzt¹¹ (ám ez még 2004 elejére sem sikerült). „Hozzon még egy vásárlót” – így kérlelte Elek István – ekkor már a *Heti Válasz* főszerkesztője is – az olvasókat, hiszen már tudott volt, hogy a 2002-es 500 millió forinttal szemben 2003-ra csak 50 milliót kap a költségvetésből a közalapítvány (2004-re 20 millió forintot „utaltak ki”). Az állami támogatás adta védettség megszűntével a mérsékelt jobboldalinak tartott, 68 oldalasra csökkentett terjedelmű, kétharmadrészt diplomások által olvasott lap tartós fennmaradása elsősorban attól függ, képes-e a közeljövőben jelentősen növelni olvasótáborát, hiszen jelenlegi állapotában lehet, hogy átmeneti időre talál támogatót, ám hosszú távra tervező befektetőt aligha. Ezt jelzi, hogy a lap átvételéről folyó tárgyalások elhúzódtak: 2003 októberének végén az tűnt valószínűnek, hogy a *Heti Válasz* Alapítvány mellé beszáll egy befektetőtárs.¹² A 100 millió forint törzstőkéjű kiadóvállalat sorsa a támogatóktól függ: 2002-es mérlege szerint értékesítési árbevétele mindössze 308 millió forint volt, s csak az egyéb bevételek között elszámolt 436 millió forint mentette meg a veszteségeségtől. A lap valójában persze veszteséges, ezért 2003 októberében új ügyvezető került a kiadó élére, s azt a feladatot kapta, hogy egy reorganizációs programot vezényeljen le a küszöbön álló lapeladás előtt.

Magyar Demokrata – a meg-megújuló

A talpra állás sikerült a másik Orbán-kedvenc hetilapnak, a Bencsik András-féle *Magyar Demokrata*nak, amely – bár jóval szerényebb a kivitele, mint a *Heti Válasz*nak – az exminiszterelnök 2002-es felhívása nyomán 60 ezer eladott példány körülire ugrott fel. A stabilizálódás tényét az is jelzi, hogy a radikális hangvétellű lapot kiadó Magyar Ház

Alapítvány 2003 szeptemberében – amikor közlemény tudatta az olvasókkal, hogy 10 ezer új előfizetőt szereztek az előző hónapban zárult akcióval – belépett a Mateszba, így ettől kezdve külső ellenőr is vizsgálhatja a

Magyar Demokrata

példányszámadatait. Ennek alapján 2003 negyedik negyedében a 64,3 ezer nyomtatott lappéldányból 46,7 ezret adtak el hetente. Az 1994-ben, a Bencsik főszerkesztette

Pesti Hírlap

kimúlása után indult lap (eleinte

Új Demokrata

, majd

Demokrata

néven jelent meg, de valójában – ha jogilag nem is – ugyanazon lapról van szó) hosszú küzdelem után jutott idáig. Első kiadója, a Nemzeti Korona Kft. tönkre is ment. Az 1994 júniusában létrehozott társaság – amelynek alapítói között volt Bencsik mellett Földesi József és Seszták Ágnes – 1997 szeptemberében átadta a kiadást a Magyar Ház Alapítványnak, majd kiüresedett céggént fizetéseképtelenné vált. Az alapítók 1998-ban megváltak a cégtől, amely ellen 1999-ben felszámolási eljárás indult, majd ennek végén 2001-ben törölték a cégnyilvántartásból.

A kiadócserére már hónapokkal korábban készültek, hiszen az 1997 januárjában alapított, majd februárjában bejegyzett Magyar Ház egyik célja éppen a „progresszív nemzeti sajtó támogatása”. Az önállósodást egyebek mellett az tette szükségessé, hogy vitába keveredtek a lapot – s több más újságot is – támogató vállalkozóval, Ács Lászlóval,¹³ aki 1997 szeptemberében be is jelentette: szünetelteti a kiadást (noha ő nem volt a kiadó tulajdonosa). Az alapítványi forma több előnnyel is járt a lap számára: egyrészt a kiadó gazdasági adatait nem kell nyilvánosságra hoznia, mintha cég lenne, másrészt lehetővé vált, hogy a Magyar Ház kérje az adófizetők egy százalékos adófelajánlását a maga számára¹⁴ (a 2004 elején közzétett adatok szerint az előző évben több mint 18 millió forint folyt be így az alapítványhoz). A Magyar Demokrata 2002–2003-as sikereihez nagyban hozzájárult radikalizmusa, ám ez lehet a veszte is. Több támadás érte például a történelmi keresztény egyházak (elsősorban a katolikusok) részéről a lap bizonyos „újpogány” írásait, másrészt 2004 januárjában – igaz, első fokon – kemény büntetést szabott ki a bíróság a főszerkesztőre: Mécs Imre SZDSZ-politikus megrágalmazása miatt tíz hónap letöltendő szabadságvesztésre ítélték Bencsik Andrást, miután lapja – még évekkel korábban – tényként állította, hogy 1956 után több embert Mécs vallomása alapján végeztek ki.

Szabad Föld – az örök tartozék

A legkülönösebb szerepet a *Szabad Föld* töltötte be a hetilappiac jobboldalán. Az 1945-ben kommunista pártlapként indult újság, a vidék hetilapja vágyott privatizációs célpont volt, hiszen

bőven félmillió fölötti példányszámmal érte meg 1989–1990 fordulóját. A valaha a szövetkezeti parasztságnak szánt, sokáig a Hazafias Népfronthoz tartozó kiadvány sorsa ezért igen kacskaringós, így nem is köthető egy személyhez, ahogy a

Magyar Fórum

Csurka Istvánhoz, a

Magyar Demokrata

Bencsik Andrásához vagy a

Heti Válasz

Elek Istvánhoz (bár Eck Gyula 1971-től 1994-ben bekövetkezett haláláig állt a lap élén). A lapot 1990 januárjában a Demján Sándor által képviselt kanadai CEIC Holding vette meg, amely aztán bevitte egy új cégbe, a Szabad Föld Rt.-be (korábban a Hírlapkiadó Vállalat jelentette meg az újságot). A következő évben – részben egy leányvállalatán keresztül – a Magyar Hitel Bank Rt. (MHB) vette át a céget többségi tulajdonosként, ám garantálta „a lap szellemi és anyagi értékeit”. Volt is mit: az 1992-es átlagpéldányszám 568 ezer volt (az előző évi 675 ezer!), s 543 ezer példány el is fogyott, a cég nyereséget hozott: 1991-ben 31 millió, 1992-ben 39 millió forintot. Ezt követően szétvált a

Szabad Föld

tulajdonosi (alapítói) és kiadói joga: az előbbi maradt az Rt.-nél, míg az utóbbi az ugyancsak MHB-érdekeltségű Mai Nap Rt.-hez került bérleti díj (1994-ben 175 millió forint) ellenében.

Ettől kezdve tulajdonképpen minden gazda pénzcsináló gépnek használta a *Szabad Földet*. 1995 elején az Állami Vagyonkezelő Rt. vette meg az MHB-lapokat (a

Szabad Föld

nél az Rt. részvénytöbbségét), majd miután visszavették a kiadói jogot is, eladásra hirdették meg. A nyertes – ugyancsak még 1995-ben – a Postabank-csoport lett (ekkor a példányszám mintegy 440 ezer volt). A Postabank mellé a következő évben az MSZP-által létrehozott József Attila Alapítvány került, amely az egyik alapító részvényes, a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ) részét vette meg (s Annus József szocialista parlamenti képviselő került a lap élére). A következő kanyar az 1998-as kormányváltás következménye: a József Attila Alapítvány 1999-ben a svájci Ringier-csoportnak adta el a részét, s ezt követően az új részvényes és a csőd szélére került, állami irányítású Postabank-csoport küzdött-pereskedett a lapért. Jellemző a

Szabad Föld

iránti vágyakra, hogy a Fidesz-MPP 1999. májusi kongresszusán is szóba került a lap: Homa János képviselő a baloldali érdekkörből való „kiemelését” javasolta. Ez sikerült is: a lap kiadói jogát áttették egy Postabank-cégbe, kicselezve így a Ringier-t is. A következő lépés már a

Magyar Nemzet

kiadójának, a Nemzet Kft.-nek juttatta a kiadói jogot: egy 2000-ben kelt bérleti szerződés alapján 11 évre, mintegy évi 150 millió forintért.

Az új, a *Magyar Nemzet* főszerkesztője, Liszkay Gábor által vezetett kiadó 2001 elején átalakította a lapot (keddről péntekre került a megjelenés, s a vidéki hetilap jelzőjét

„független”-ről „családi”-ra változtatták), amelyet hozzáillesztettek a napilaphoz, például közös műsorújságot adnak ki. 2003 őszére egyébként maga a Szabad Föld Rt. az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. tulajdonába került, miután az 2006-ig halasztott fizetéssel átvette a részvényeket a Magyar Fejlesztési Bank Rt.-től, amelynek cége, a Bodroglak Kft. 2000-ben szerezte meg azokat a civakodó Postabank–Ringier párostól. Ez a helyzet azt jelentette, hogy a lap 2002 tavaszától úgy volt ellenzéki, hogy közben állami tulajdonban volt (ahogy 1994 után a *Magyar Nemzet* tel is megtörtént), más kérdés, hogy az Orbán-kormány idején kötött szerződés miatt az új kabinet könnyen nem „férhetett hozzá” a 2003 negyedik negyedévében már csak 151,7 ezer példányban fogyó, a *Magyar Nemzet* ből is ismert Gajdics Ottó felelős szerkesztésében megjelenő laphoz.

Sajtóörökben 2003 nyarán-őszén azonban már híre ment, hogy a kormányzat mindenképpen szeretné „kiszabadítani” a *Szabad Földet*. Erre novemberben sor is került: ekkor a Geoholding-cégcsoporthoz tartozó Szabad Lap Kft. vette át az újság megjelentetését, sajtópiaci hírek szerint mintegy 250 millió forintos lelépti díjat fizetve a Liszkay-féle Nemzet Kft.-nek (ami jól jöhetett a kiadónak a *Magyar Nemzet* megjelentetéséhez). Ez irányváltással is járt: a vezetőket lecserélték, illetve menesztették, s Tamás Gábor személyében új főszerkesztőt hoztak a *Népszabadság* tól.

A kicsik – az üzletrontók?

A „nagyoknak” nemcsak a balliberálisnak nevezett konkurenssekkel kell megbirkózniuk, de jobboldali versenytársakkal is. Az utóbbi ütközetek ráadásul politikai, személyi konfliktusokkal is terheltek, s sokszor igen kemény cikkpárbajban fejeződnek ki. A *Magyar Demokratában* 2003 októberében Lovas István például nyílt levelet intézett Rozgics Máriához, a mintegy 10–15 ezer példányos *Magyar Világ* főszerkesztőjéhez, 15 amelyben lényegében azt állítja, hogy Rozgics „alkalmatlansági bajok” miatt kopott ki „a nagyobb példányszámú jobboldali lapokból” (itt a *Magyar Nemzet* et, a *Magyar Demokratá* t és a *Magyar Fórum* ot említi, illetve még a *Magyar Rádió*

t, amely valószínűleg a „Vasárnapi Újság”-ot takarja). A levél kiváltó oka az volt, hogy a magát „nemzeti hetilap”-nak nevező

Magyar Világ

ot vezető Rozgics rendszeresen szerepelteti újságjában „az egykori MSZMP egyik kedvenc újságíróját, Lakatos Pált”, az egykor „az MSZMP akkori rádiójában a jeles pártvonal vitelével foglalkozó” újságíró, akiről Lovas azt állítja, „szakmányban ír olyan cikkeket és könyveket, amelyekben a jobboldal vezető egyéniségeivel kapcsolatban igyekszik kételyt ébreszteni”. A „Vasárnapi Újság” egykor a jobboldalon ünnevelt felelős szerkesztőjének „leleplezése” persze csak egy – bár igen jellemző – a sok éles és kölcsönös vádaskodásból. A radikális és mérsékelt jobboldali újságírók közötti véleménykülönbségeket sokkal finomabban kirajzolja a

Heti Válasz

ban 2003 augusztusában indult vita.¹⁶

Ez a harc gyakran egzisztenciális küzdelem. Jól példázza ezt a polgári körök lapja címért folytatott viaskodás. Az egykori énekessztár, Dobos Attila 2002-ben politikai hetilapot alapított erre *Magyar Nemzetőr* (eleinte csak *Nemzetőr*) néven, mintegy 30 ezer példányt nyomtatva. Ám hamarosan vetélytársa támadt: egyik szerzője, Malgot István önállósodott, s létrehozta a magát „a polgári körök fóruma” szlogennel hirdető

Szöv

etség

című újságot, amely eleinte hetilapként, majd 2003 őszétől – pénz hiányában – kéthetente jelenik meg (az Orbán Viktort is tagjai között tudó Szövetség a Nemzetért polgári kör lapjaként). Dobos nyilvánvalóan üzleti vállalkozásként kezeli a lapkiadást, amit az is jelez, hogy a fogászati cégből névváltoztatással létrehozott Nemzetőr Kft. később egy színes bulvárhetilapot is piacra dobott,

Családi Vasárnapi Újság

néven (a fejlécen kicsivel írva a „családi” szót, hogy a rádióműsor címe legyen kiugrasztva), de indult „Nemzetóra” című Dobos-műsor a

Budapest TV

-n, és létrehozták a Nemzetőr Ismerkedők Klubját is.

A vetélytársak sora ezzel nem ért véget: a standokon van „a magyarság szolgálatában” Vödrös Attila kéthetilapja, a nyolcadik évfolyamánál tartó *Új Idők*, amelynek indulása sokban idézi a Bencsik-lapét. Az egyetlen nem privatizált megyei lapot, a Vödrös vezette

Pest Megyei Hírlap

ot a kereszténydemokraták kezére próbálták játszani 1993–1994 fordulóján, létre is hozták a Magyar Penna Kft.-t Giczy György vezetésével, ám ez nem volt képes finanszírozni a lapot. Ez a feladat a cégben résztulajdonos régi gazdára, az állami Hírlapkiadó Vállalatra (a későbbi Hírlapkiadó Rt.-re) maradt. Már az MSZP–SZDSZ kabinet idején, 1995 februárjában azonban leállították a napilapot. Búcsúközleményében ezt Vödrös Attila főszerkesztő „politikai tevékenységgel” magyarázta, utalva a Horn-kormányra, azonban kárhoztatta a konzervatív pártokat is.¹⁷ Miután a Szörényi Levente névvel fémjelzett Parázs Alapítvány sem tudta összeszedni a pénzt a 20–24 ezer példányban fogyó lap megmentésére, az újság végleg

bezárt, Vödrös pedig – Pongrácz Gergely és az 1956-os Pesti Srác Alapítvány segítségével – 1996-ban elindította az

Új Idők

et.

Könnyen lehet azonban, hogy nem e kis – általában heti 4–8, esetleg 16 oldalnyi olvasnivalót kínáló – lapok okozzák majd a legtöbb fejfájást a „négy nagynak”, hanem egy külföldről érkező újság, a *Magyar Jelen*. „Az egyesülő magyar nemzet hetilapja” a negyedik évfolyamánál tart, ám csak 2003-tól kapható szinte minden nagyobb újságosnál Magyarországon. A torontói Hungarian Times Inc. által kiadott lapot egy hódmezővásárhelyi cégnél nyomják, s sokkal jobb technikával, mint a kis jobboldali lapokat általában, ami a biztosabb anyagi háttérrel jelzi. Az általában 20 oldalon megjelelő

Magyar Jelen elfogadottságára utal, hogy
HírT

V
(egy oldal ára nettó 100 ezer forint). Ugyanakkor ebben az esetben is törést okozhat a radikalizmus, hiszen a lap igazán csak 2004 elején lett széles körben ismert, éppen egy olyan cikk miatt, amely helyeselte Hegedűs Loránt MIÉP-politikusnak a „galíciai jöttmentek” kirekesztésére felszólító gondolatait, s ami miatt – közösség elleni izgatás gyanújával – nyomozás indult.

Könnyen lehet, hogy hamarosan újabb vetélytárs is akad: a Fidelitas hírleveléből kinőtt, feljövőben lévő *Ufi* (*Utolsó figyelmeztetés*) magazin, amely még havonta jelenik meg (egy magáncég kiadásában), ám növekvő példányszáma alapján elképzelhető, hogy megpróbálkoznak hetilappá alakításával. Ez az „elaprózottság” a sajtószabadságnak ugyan jót tehet, ám korántsem biztos, hogy az efféle lapokra vágyó közönség képes ennyi hetilapot eltartani. Sőt, a korábbi tapasztalatok azt mutatják, hogy biztosan nem, így az újságok egy része megszűnik, vagy néhány oldalnyi terjedelmű, néhány ezerpéldányos lapocskává zsugorodik. Jelentős részben attól is függ e lapok sorsa, hogy miként alakul olvasóik politikai szimpátiája. A

Magyar Demokrata felfutásában nagy

szerepet játszott, hogy egymásra találtak a Fidesz-MPP híveivel: a lap saját felmérése szerint olvasóik 90 százaléka stabil Fidesz-szavazó volt 2003 nyarán, míg 1996-ban csak 10 százaléka mondta ezt (akkor még a MIÉP-esek voltak többségben, sőt ők még 2001 végén is 51 százalékot tettek ki).¹⁸ Egy-egy új párt, mozgalom felbukkanása erős hatással lehet a sajtóra is. Jól jelzi ezt az ifjúsági mozgalomból kinőtt és párttá alakult Jobbik esete, amely egyre jobb hadállásokkal rendelkezik a jobboldali sajtóban, így esetleges „felfutásuk” is közös lehet: a párt magával húzhatja azt a lapot, amelyik egyértelműen mellé áll.

A múlt – figyelmeztető példák

Az nyilvánvaló, hogy a jobboldali hetilapok, sőt az egész „polgári sajtó” örökös anyagi gondjait nem egyedül az okozza, hogy bevezetett, vagyis 1989 előtt született lapokkal kell megküzdeniük az olvasókért, a hirdetőkért. A *Szabad Föld* éppúgy „bevezetetten” került a jobboldalra a Fidesz-kormány idején, mint ahogy az Antall-kabinet alatt a – bár akkor már kétségtelenül lecsúszóban lévő –

Ma

gyarország

(1993-ban Speidl Zoltán személyében egyenesen egy MDF-es képviselőt ültettek a főszerkesztői székbe). A Horn-kormány idején privatizálták a nagynevű, ám ekkor már csak 8–12 ezer példányban fogyó lapot (mindössze 700 ezer forintot fizetve érte), ám veszteségei miatt 1995 decemberében főszerkesztőt cseréltek. Ekkor visszatértek az évtizedes „kinézethez” (a lap ekkor a XXXII. évfolyamánál tartott), majd 1996 júniusában felfüggesztették a kiadást, mert az IBUSZ-csoporthoz tartozó Exkluzív Kft. nem talált rá befektetőt (a cég kisebbségi tulajdonosa, az Eastern Bridge Kft. volt a vevő a privatizációkor). A lapot 1997 márciusában Földesi Margit történész-újságíró vezetésével még megpróbálták feltámasztani (ekkor már az IBUSZ-csoport nélkül, s 1861-ig vezetve vissza a gyökereket), ám csak átmeneti sikerrel: a nagy múltú lap 1998 februárjában megszűnt. Eltűnésében fontos szerepet játszott az is, hogy 1991 és 1994 között

Heti Magyarország

ként jelent meg, mert az Antall-kormány által a Hírlapkiadó Vállalaton keresztül indított napilap az

Új Magyarország

nevet választotta.

Más lapok gyorsabban kimúltak, részint azért, mert az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején szinte minden új párt, mozgalom megeremtetten a saját orgánumát. Az említett lapokon kívül olyan kiadványokat kínáltak a standokon, mint például a „jurtás” *Szent Korona*, a *Magyar Rádió*

„Vasárnapi Újság”-jának szövegét is közlő

Ring

, a kiskazda

(*Heti*)

Kis Újság

, Lezsák Sándor

Heti Nemzeti Újság

ja (

Heti Újság

ja) vagy a Pálffy G. István vezette

Ez a Hét

. A párt- vagy pártközelű lapok sorsa szorosan kapcsolódott a mögöttük álló politikai erőkéhez:

a

Kis Újság

(máskor

Heti Kis Újság

) többször leállt és újraindult, irányt és kiadót váltott, 2002-ben – a Torgyán József vezette

FKGP parlamentből való kiesése után – havilappá alakult, majd megszűnt. Később kiderült: az újságot a Torgyán Józsefné által vezetett Független Női Szövetségre írták, így az új – Torgyán nélküli – FKGP-nek küzdenie kell a visszaszerzéséért. Lezsák lapja is rövid életű volt, hiába állt mögötte a Lakitelek Alapítvány és a Postabank Rt.

Történt ez annak ellenére, hogy már az Antall–Boross-kormány idején is százmilliókat költött az állam – többnyire a kezében lévő kiadókon, illetve bankokon, így a jobboldalon mostanában csak szidott Princz-féle Postabankon keresztül – jobboldali lapok alapítására, támogatására. Kétségtelen, e summa zömét a napilap-próbálkozások vitték el: a legnagyobb – több százmillió forintos – tételeket az *Új Magyarország* 1991-es létrehozása (s vidéki társa, az *Új Hírek* elindítása), a

Magyar Nemzet

nek az Hersant-csoporttól való 1994-es visszavásárlása, majd támogatása jelentette, vagyis a pénzkeret elaprózódott. Tény azonban az is, hogy az akkori sajtópiaci „áldozatok„ között nem csupán jobboldali újságok voltak: elég talán a

Világ

/

A Világ

(1989–1991), a

Köztársaság

/

Respublika

(1992–1993, illetve 1994–1995), az

Új Ludas

(1990–1992) megszűnésére, a hetilap

Beszélő

1995–1996-os folyóirattá alakulására vagy a

Kurír

bulvárnapi lap 1998-as bezárására gondolni. A

Kurír

és az

Új Ludas

esete egyébként azt is bizonyítja, hogy kockázatos vállalkozás „önerős” újraindítással próbálkozni: a bulvárlap esetében csak néhány próbaszámra futotta (nem sikerült befektetőt találni a tényleges újraindításhoz), míg a régi

Ludas Matyi

utódlapja a harmadik évfolyamában múlt ki.

A valós piaci helyzet felmérését gátolja, hogy a jobboldali hetilapok kiadója gyakran nem cég, hanem alapítvány vagy egyesület, s ezek pénzügyei nehezebben láthatók át. Ráadásul a *Heti Válasz* és a

Szabad Föld

– illetve 2003 őszétől a

Magyar Demokrata

– kivételével nem auditáltatják példányszámukat a Matesszel, ami megnehezíti a reklámszakma bizalmának elnyerését. De aligha ez az egyedüli gond: számos jel utal arra, hogy a hirdetők távol tartják magukat a radikálisnak, netán szélsőségesnek tartott kiadványoktól (aligha véletlen, hogy a munkáspárti

A Szabadság

sem a hirdetők kedvence). Jól jelzi ezt Borókai Gábornak, a

HírTV

elnökének nyilatkozata, aki a Magyar Ház Alapítvány által 2003 októberéig fenntartott televíziós „Sajtóklub” kapcsán fejtette ki, hogy szóba sem jöhet annak átvétele, mert a hirdetési piacon olyan vélemény alakult ki róla, amely lehetetlenné teszi a kereskedelmi értékesítést, s a műsor közvetítése a

HírTV

létét fenyegetné (ugyanakkor a

HírTv

és a

Magyar Demokrata

– illetve emblematisztikus képviselőik – közös akciókban vesznek részt, például együtt lépnek fel rendezvényeken). Borókai szerint elveszítenék hirdetőiket, igaz – például a „Heti Hetes” „bornírt kiszólásait” említve – szavá tette, hogy itt tetten érhető a kettős mérce.¹⁹

Ugyanakkor az is tény, hogy a nyomasztó balliberális médiatúlsúly elméletének hívei elsősorban a példányszámadatokból indulnak ki a hirdetési összeesküvés létének bizonyítására, sokkal kevesebb figyelmet fordítanak az olvasótábor összetételének vizsgálatára (a *Szabad Föld* idős, vidéki vásárlói például nyilvánvalóan nem számítanak vágyott célközönségnek, listaáron számolva mégis többet kér a lap egy oldalért, mint a

HVG

), s arra, hogy egy-egy fogyasztó elérésének mekkora a költsége.²⁰

Függelék

1. tábla: A jobboldali hetilapok tulajdonviszonyai

Lap (korábbi név)	Megjelenés	Főszerkesztő
(felelős szerkesztő) ¹	Kiadó ¹	A kiadóvállalat ¹
fő tulajdonosa ¹		
Családi Vasárnapi		

Újság	2003–	Dobos Attila	Nemzetőr Kft.
Ez a Hét	1994–1998	Pálffy G. István,	
Stefka István 2	Press+Print Kft.	Tóth Imre	
Független Magyar			
Újság	1992–1995	Torgyán József	Vetés Bt.
Heti Nemzeti			
Újság (Heti Újság)	1993–1994	Kiss Dénes	Antológia Kft.
Alapítvány			
Heti Válasz	2001–	Elek István	
(Toót H. Zsolt)	Heti Válasz Kft.	Természet- és Társadalombarát	
Fejlődésért			
Közalapítvány			
Kis Újság			
(Heti Kis Újság)	1989–1990,		
1991–1994			
1998–2002	Torgyán József	Kisgazda Jövő	
Alapítvány	(–)		
Magyar Demokrata			
(Új Demokrata,			
Demokrata)	1994–	Bencsik András	Magyar Ház
Alapítvány	(–)		
Magyar Fórum	1989–	Zsilka László#	Magyar Út
Körök Mozgalom	(–)		
Magyar Jelen	2000–	Szakállas Atilla	
Toroczkai László 3	Hungarian		
Times Inc.			
(Toronto, Kanada)	n.a.		
Magyar Nemzetőr			
(Nemzetőr)	2002–	Dobos Attila	Nemzetőr Kft.
Magyarország			
(Heti Magyarország)	1964–1996,		
1997–1998	Földesi Margit	Exkluzív Kft.	Eastern
Bridge Kft. és			
Ibusz-cégek,			
majd Atlantica			
Trust Kft.			
Magyar Világ	1999–	Rozgics Mária	Magyarok Világa
2003. Kft.	Rozgics-család		
Ring	1989–1993	Földesi József	Offi-Ring Kft.

és Fordítás- hitelesítő Iroda	Új Idők	1996	Vödrös Attila	Új Idők Kft.
Szabad Föld	1945–	Tamás Gábor 4	Szabad Lap	
Kiadó Kft.5	Geoholding Rt.			
Szent Korona	1989–1992	Farkas György	Magyar Színkör	
Szövetség	2002–	Malgot		
István 6	Mérték Kulturális			
Egyesület	(–)			

A listán olyan politikai-társadalmi heti- és kétheti lapok szerepelnek, amelyek – akár csak egy időszakukban – valamely jobboldali párthoz, mozgalomhoz közel álltak

1 Megszűnt lapoknál az utolsó fő- vagy felelős szerkesztő, illetve kiadó

2 Társfőszerkesztő

3 Kárpát-medencei főszerkesztő

4 2003. november 1-ig Fábián Gyula (Gajdics Ottó)

5 2003. november 1-ig a Nemzet Kft.

6 Az impresszum szerint felelős kiadó, ott nincs fő- vagy felelős szerkesztő feltüntetve

2003 végig, ettől kezdve nincs főszerkesztő feltüntetve

n.a. nincs adat

2. tábla: A hetilapok olvasottsága

2003. II-III. negyedév		2003. I-II. negyedév	
(ezer fő)		(ezer fő)	
Szabad Föld	452	475	
HVG	447	469	
168 Óra	187	204	
Vasárnapi Hírek	175	186	
ÉS	66	74	
Figyelő	64	62	
Heti Válasz	58	62	
Magyar Fórum	52	57	
Magyar Narancs	44	48	
Tallózó	15	25	

Forrás: Szonda-Ipsos

Megjegyzés: A felmérésben több kisebb hetilap mellett például a Magyar Demokrata sem szerepel